

ARAŞTIRMA/RESEARCH

BİRİNCİ BASAMAK SAĞLIK HİZMETLERİNDEN YARARLANANLARIN HEMŞİRELİK İMAJINA İLİŞKİN ALGILARI VE ETKİLEYEN FAKTÖRLER¹

Seda Tuğba BAYKARA MAT²

Ülkü BAYKAL³

Alınış Tarihi/Received	Kabul Tarihi/Accepted	Yayın Tarihi/Published
19.07.2020	10.09.2021	25.09.2021

Bu makaleye atıfta bulunmak için/To cite this article:
Baykara Mat ST, Baykal Ü. Birinci Basamak Sağlık Hizmetlerinden Yararlananların Hemşirelik İmajına İlişkin Algıları ve Etkileyen Faktörler. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi, 2021; 24(3): 357-364.
DOI: 10.17049/ataunihem.770806

Öz

Amaç: Araştırma, birinci basamak sağlık hizmetinden yararlananların hemşirelik imajına ilişkin algılarını ve bu algıya etki eden faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Yöntem: Bu kesitsel araştırma, bir Aile Sağlığı Merkezi'ne kayıtlı bulunan, Nisan-Mayıs 2015 tarihlerinde ilgili merkeze başvurarak hizmet alan ve araştırmaya katılmaya gönüllü olan 1853 kişi ile yürütülmüştür. Araştırmada veri toplama aracı olarak bireylerin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik bilgi formu ve Hemşirelik İmajı Ölçeği kullanılmıştır. Hemşirelik imajı ölçeği ve üç alt boyutunun puanları üzerine etkisi olduğu belirlenen bağımsız değişkenlerin etkisini bir arada değerlendirmek için çoklu regresyon analizi (Backward yöntemi) yapılmıştır.

Bulgular: Çalışmada katılımcıların ölçekten ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamalarının 65.32 ± 7.39 şeklinde orta düzeyde olumlu olduğu saptanmıştır. Çoklu regresyon analizi sonucunda dört değişkenin (meslek, eğitim durumu, ekonomik durumu, cinsiyet) katılımcıların hemşirelik imajı ölçeği toplam puanına ait değişimi %14 oranında açıkladığı görülmüştür. Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçlarına göre anlamlı düzeyde etkili bulunan değişkenlerin meslek, eğitim düzeyi ($p < .001$), ekonomik durum ($p < .01$), cinsiyet ($p < .05$) şeklinde sıralandığı görülmüştür.

Sonuç: Çalışma sonucunda; toplumun hemşirelik imajına ilişkin algısının orta düzeyde olumlu olduğu, sosyo-ekonomik durum, eğitim durumu ve yaş değişkenlerinin artmasından olumsuz yönde etkilendiği, bununla birlikte hastanede refakatçi kalma, hemşireden hizmet alma durumunun genel görünüm imajına ilişkin algıyı olumsuz yönde etkilerken, mesleki ve eğitsel nitelikler ve iletişim alt boyutlarında olumlu algıya neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Anahtar Kelimeler: Algı; hemşirelik mesleği; meslek algısı; hemşirelik imajı; hizmet kullanıcısı.

ABSTRACT

The Perceptions of the People Who Benefit from Primary Health Care Services About Nursing Image and Affecting Factors

Aim: The research was carried out in order to determine primary healthcare users' the nursing perceptions and factors which affects these perceptions.

Method: This cross-sectional research was included in the research sample of 1853 people who were registered in a Family Health Center, who applied to the relevant center between April and May 2015 and volunteered to participate in the research. In the research, information form determining the personal characteristics of individuals and "Nursing Image Scale" were used as data collection tools. Multiple regression analysis (backward method) was performed to evaluate the effects of independent variables determined to have an impact on the nursing image scale and the scores of the three sub-dimensions.

Results: In the study, it was determined that the average score of the participants from the scale and its sub-dimensions was 65.32 ± 7.39 and it was considered as moderately positive. As a result of multiple regression analysis, it was seen that four variables (occupation, educational status, economic status, gender) explained the change in the total score of the participants' nursing image scale by 14%. According to the t-test results regarding the significance of the regression coefficients, the variables that were found to be significantly effective were listed as occupation, education level ($p < .001$), economic status ($p < .01$), gender ($p < .05$).

Conclusion: As a result of the study; While the perception of the society about the nursing image is moderately positive, it is negatively affected by the increase in socioeconomic status, educational status and age variables, however, while admissions in hospital are negatively affected by the perception of the general image of the service status, professional and educational qualifications and communication It was concluded that it caused positive perception in its dimensions.

Keywords: Perception; nursing profession; professional perception; nursing image; service user.

¹ Bu çalışma 20-23 Haziran 2019 tarihleri arasında düzenlenen 4. Uluslararası Sağlık Bilimleri ve Yönetim Kongresi'nde sözlü bildiri olarak sunulmuştur.

² **Sorumlu Yazar:** Beykent Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Hemşirelik Bölümü (Dr. Öğr. Üyesi), ORCID: 0000-0002-3253-0597, e-posta: tugbamat@beykent.edu.tr

³ İstanbul Üniversitesi-Cerrahpaşa, Florence Nightingale Hemşirelik Fakültesi, Hemşirelikte Yönetim AD, (Prof. Dr.), ORCID: 0000-0001-5790-5992, e-posta: ubaykal@yahoo.com

GİRİŞ

Hemşirelik, Uluslararası Hemşirelik Konseyi (ICN) tarafından; bireyin, ailenin ve toplumun sağlığını bütüncül bir yaklaşımla ele alarak, korumayı ve geliştirmeyi hedefleyen, hastalık halinde iyileştirme ve rehabilite etmeyi sağlayan bir meslek olarak tanımlamaktadır (1). Profesyonel anlamda hemşireliğin topluma sağlık hizmeti sunmakla yükümlü olan, toplumda sağlığın korunmasını özendiren, sağlık politikalarına katılan ve toplumsal eğitime katkı sağlayan roller üstlenmesi beklenmektedir (2).

Hemşirelik imajı; uzun tarihsel süreç içerisinde tartışılan bir konu olmuş, yıllar içinde hemşireler, hastalar ve toplum tarafından, hemşirelik mesleğinin nasıl algılandığının ortaya konması sonucu şekillenmiştir. Hemşirelerin görünüşleri, davranışları, mesleki duruşları ve çalışma performansları gibi etkenlerin, hemşirelik mesleğine ilişkin toplum algısını önemli ölçüde etkilediği ifade edilmektedir (3).

Hemşirelik profesyonel bir meslek olma yolunda ilerlerken toplumun hemşirelik mesleği ve hemşirelere ilişkin görüşleri değişkenlik göstermektedir. Bugün toplumumuzun geniş bir kısmında hemşireliğin, kanıta dayalı bilgi üretebilen, eğitim ve uzmanlık gerektiren bir meslek olarak görülmediği bildirilmektedir (4). Bu bağlamda hemşireliğin uzun yıllar kadın mesleği olarak görülmesinin ve dini bir geçmişe sahip olmasının, profesyonel anlamda güçlü bir imaj oluşturmamasını engellediği öne sürülmektedir. Ayrıca bütüncül bakım kapsamında hedeflenen hasta ile yakın ilişkiler kurma noktasında, hemşirelerin profesyonel duruşlarını korumakta zorlandıkları belirtilerek, bu durumun ön yargılı bir toplumsal bakışın oluşmasında etkili olduğu belirtilmektedir (5).

AMAÇ

Bu çalışma, birinci basamak sağlık hizmetlerinden yararlanan toplumun hemşirelik imajını nasıl algılandığını ortaya koymak ve bu algıya etki eden faktörleri belirlemek amacıyla gerçekleştirilmiştir.

Araştırma Soruları

Araştırmada;

Toplumda hemşirelik imajına ilişkin algı nasıldır?

Toplumun hemşirelik imajına ilişkin algılığını etkileyen faktörler nelerdir? sorularına yanıt aranmıştır.

GEREÇ VE YÖNTEM

Araştırma Türü: Bu çalışma kesitsel tasarımı gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman:

Bu araştırma, İstanbul ili merkez ilçesinde yer alan bir Aile Sağlığı Merkezi'nde Nisan –Mayıs 2015 tarihleri arasında yapılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örneklemi:

Araştırma evrenini, bir Aile Sağlığı Merkezi'ne bağlı bir aile hekimliğine kayıtlı bulunan 18 yaş ve üzerinde olan toplam 3956 birey oluşturmuştur. Örneklem araştırmanın yapıldığı tarihlerde aile hekimliklerine başvuran araştırmaya katılmaya gönüllü olan 1853 birey alınmıştır. Araştırma sürecinde yaklaşık 2000 kişiye ulaşılmış ancak 1853 kişiden geçerli veri elde edilmiştir. Araştırmada örneklem seçimine gidilmemiş olup evrenin tamamına ulaşılması hedeflenmiştir.

Verilerin Toplanması: Araştırma verileri, kuruma gidilerek toplanmıştır. Çalışmada, katılımcıların gönüllülükleri temel alınmış ve okuryazar olanlara veri toplama aracı yazılı olarak verilerek kendilerinin doldurmaları sağlanırken, okur-yazar olmayanlara sorular araştırmacı tarafından yöneltilmiş, verilen yanıtlara uygun seçenekler işaretlenmiştir. Katılımcılara herhangi bir süre kısıtlaması uygulanmamıştır.

Veri Toplama Araçları: Araştırmada veri toplama aracı olarak bireylerin kişisel özelliklerini belirlemeye yönelik bilgi formu ve Hemşirelik İmajı Ölçeği (HIÖ) kullanılmıştır.

Kişisel Özellikler Bilgi Formu: Katılımcıların sosyo-demografik özellikleri ve hemşirelik mesleğine ilişkin görüşlerini belirlemeye yönelik çoktan seçmeli ve açık uçlu on sorudan oluşmaktadır.

Hemşirelik İmajı Ölçeği (HIÖ): HIÖ bireylerin hemşirelik mesleği imajına ilişkin sahip oldukları algılarını belirlemek amacıyla Özsoy (2000) tarafından anket formu şeklinde geliştirilmiş olup (6), Çınar ve Demir (2009) tarafından ölçeğin geçerlik güvenilirliği yapılmıştır (7). Yapılan analiz sonucunda Cronbach alfa katsayısı 0.81 olarak bulunmuştur. Bireylerin, hemşirelik mesleğinin imajına yönelik görüşleri, genel görünüm, iletişim ve mesleki-egitsel nitelikler olmak üzere üç alt boyut ve 28 maddeyle incelenmektedir. Genel görünüm alt boyutunda yedi, iletişim alt boyutunda altı, mesleki ve eğitsel nitelikler alt boyutunda ise 15 ifade yer almaktadır. Bu çalışmada, genel görünüm alt boyutundaki bir ifade sakıncalı bulunarak çıkarılmış, bu nedenle ölçek 27 maddeli haliyle uygulanmıştır. Elibol (2017) Sağlık Meslek Lisesi öğrencilerinde yaptığı çalışmasında 27 maddelik

ölçeğin toplam Cronbach alfa katsayısını 0.85 olarak bulmuştur (8).

Toplumdaki hemşirelik imajını belirlemek için kullanılan ölçek ifadeleri; “Katılıyorum” (3 puan), “Kısmen Katılıyorum” (2 puan), “Katılmıyorum” (1 puan) şeklinde puanlanmaktadır. 4. ve 6. maddeler ise negatif ifadeler içermesi nedeniyle tersten puanlanmaktadır. Ölçekten alınabilecek en düşük puan 27, en yüksek puan ise 81 olarak ifade edilmektedir. Toplam ve alt boyutlardan alınan puanların yükselmesi hemşirelik imajının olumlu olduğunu göstermektedir (6).

27 maddelik ölçme aracının iç tutarlılığını belirlemek amacıyla incelenen Cronbach alfa katsayıları, genel görünüm alt boyutunda 0.58, iletişim alt boyutunda 0.78 ve mesleki ve eğitsel nitelikler alt boyutunda 0.78 ve ölçek toplamında 0.85 bulunmuştur (8).

Verilerin Değerlendirilmesi: Araştırmada elde edilen veriler, bilgisayar ortamına aktarılarak, istatistik danışman desteği ile SPSS (Statistical Package of Science) paket programı kullanılarak analiz edilmiştir. Veri analizi aşamasında; araştırmanın bağımlı değişkenini; ‘Hemşirelik İmajı Ölçeği’ toplam ve alt boyut ortalamaları oluştururken; bağımsız değişkenini bireylerin kişisel - sosyal özellikleri (yaşı, eğitimi, mesleği, ekonomik durumu, ailede hemşire olma durumu, daha önce hastaneye yatma, daha önce hemşireden hizmet alma ve daha önce refakatçi kalma durumu) oluşturmuştur.

Kategorik bağımsız değişkenlere göre HİÖ puan ortalamasının karşılaştırılmasında bağımsız gruplarda t testi kullanılmıştır. Katılımcıların HİÖ toplamından ve alt boyutlarından aldıkları puan ortalamaları, bağımsız değişken olan yaş grubu, eğitim düzeyi, mesleki statü, ekonomik durum puanları bağımsız gruplarda tek yönlü varyans analizi ile karşılaştırılmıştır.

Hemşirelik imajı ölçeği ve üç alt boyutunun puanları üzerine etkisi olduğu belirlenen bağımsız değişkenlerin etkisini bir arada değerlendirmek için çoklu regresyon analizi (backward yöntemi) yapılmıştır.

Araştırmanın Etik Yönü: Araştırmanın verileri, İstanbul Üniversitesi Cerrahpaşa Tıp Fakültesi Klinik Araştırmalar Etik Kurulu’ndan alınan (07.04.2015 tarihli 108618 sayılı) etik kurul izni ve ilgili ASM’ nin kurum izni alındıktan sonra toplanmıştır. Araştırma Helsinki Deklarasyonu Prensipleri’ne uygun olarak yapılmıştır. Katılımcılara çalışma sırasında elde edilen bilgilerin gizli tutulacağı ve sadece bu çalışma için kullanılacağı konusunda

bilgilendirilme yapıldıktan sonra, gönüllü olanlara bilgilendirilmiş onam formu imzalatılarak veriler toplanmıştır.

BULGULAR VE TARTIŞMA

Araştırmaya katılanların yaş ortalamaları 33.39 ± 11.93 olup, %34’ünün 21-30 yaş grubunda ve %72.4’ünün kadın olduğu belirlenmiştir. Çoğunlukla “üniversite ve üzeri” eğitime sahip oldukları (%32.3), araştırmanın yapıldığı bölgede ikamet ettikleri (%89.3), ve ekonomik durumlarını “orta düzeyde” olarak belirttikleri (%51.9) saptanmıştır.

Katılımcıların hemşirelikle ilgili ön bilgilerine ilişkin bulgular incelendiğinde, çoğunluğunun aile üyeleri arasında hemşire bulunmadığını belirttikleri (%64.4), hastaneye yatış öyküleri olduğu (%57), hemşireden hizmet almış olduklarını ifade ettikleri (%68.1) ve hasta yanında refakatçi olarak kalmış oldukları (%59.6) belirlenmiştir.

Tablo 1. Katılımcıların Hemşirelik İmajı Ölçeği’nden Aldıkları Puan Ortalamalarının Dağılımı (n:1853)

HİÖ Alt Boyutlar	Minimum	Maksimum	Ortalama	Standart sapma
Genel Görünüm	6	18	13.40	1.68
İletişim	6	18	14.91	2.67
Mesleki ve Eğitsel Nitelikler	21	45	37.01	5.23
Toplam	43	79	65.32	7.39

Tablo 1’de katılımcıların genel görünüm alt boyutundan 13.40 ± 1.68 , iletişim alt boyutundan 14.91 ± 2.67 , mesleki ve eğitsel nitelikler alt boyutundan 37.01 ± 5.23 puan aldıkları ve ölçek toplamında 65.32 ± 7.39 şeklinde olumlu puan aldıkları saptanmıştır.

Hemşirelik İmajı Ölçeği ve Alt Boyutları Üzerine Etkisi Olan Bağımsız Değişkenlerin Çoklu Regresyon Analizi İle Değerlendirilmesi

Bağımlı değişken olan Hemşirelik İmajı Ölçeği toplam ve alt boyut puan ortalamalarıyla bağımsız değişken olarak belirlenen; cinsiyet, eğitim düzeyi, mesleği, ekonomik durumu, arasında yapılan karşılaştırmalarda istatistiksel olarak anlamlı farklılıklar saptanmıştır.

Hemşirelik imajı ölçeği ve üç alt boyutunun puanları üzerine etkisi olduğu belirlenen bağımsız değişkenlerin etkisini bir arada değerlendirmek için çoklu regresyon analizi (backward yöntemi) yapılmıştır (Tablo 2).

Tablo 2. Bağımsız Değişkenlerin Hemşirelik İmajı Ölçeği ve Alt Boyutları Üzerine Etkisi: Çoklu Regresyon Analizi Sonuçları (n=1853)

Bağımlı Değişken	Bağımsız Değişkenler	B	S. Hata	β	t	p	95% Güven Aralığı	
HiÖ (Toplam)	Cinsiyet	.95	.37	.06	2.559	.011	.22	1.67
	Eğitim düzeyi	-1.79	.18	-.23	9.998	.000	-2.14	-1.44
	Meslek	-1.41	.13	-.24	10.773	.000	-1.41	.13
	Ekonomik durum	-1.32	.38	-.08	3.471	.001	-2.06	-.57
Adjusted R2: .14 F: 75.74 p: .000 Durbin Watson: 1.87								
Genel Görünüm	Eğitim düzeyi	-.24	.04	-.13	5.819	.000	-.32	-.16
	Meslek	.09	.02	.08	3.619	.000	.04	.14
	Hasta refakatçisi olarak kalma durumu	-.29	.08	-.08	3.584	.000	-.44	-.13
	Hemşireden hizmet alma durumu	-.27	.09	-.08	3.161	.002	-.44	-.10
Adjusted R2: .04 F: 20.08 p: .000 Durbin Watson: 1.81								
İletişim	Yaş	-.10	.05	-.05	2.038	.042	-.20	.00
	Eğitim düzeyi	-.72	.06	-.25	11.350	.000	-.84	-.60
	Meslek	-.49	.05	-.21	9.419	.000	-.60	-.39
	Hasta refakatçisi olarak kalma durumu	.35	.12	.06	2.970	.003	.12	.59
Adjusted R2: .13 F: 70.93 p: .000 Durbin Watson: 1.89								
Mesleki ve Eğitsel Nitelikler	Eğitim düzeyi	-.87	.13	-.16	6.807	.000	-1.12	-.62
	Meslek	-.85	.09	-.21	9.101	.000	-1.03	-.67
	Ekonomik durum	-1.23	.27	-.10	4.498	.000	-1.77	-.70
	Hasta refakatçisi olarak kalma durumu	.63	.24	.06	2.658	.008	.16	1.09
Adjusted R2: .10 F:52.78 p: .000 Durbin Watson:1.89								

Hemşirelik imajı ölçeği toplam puanları üzerine etkisi olduğu belirlenen altı bağımsız değişkenin etkisini bir arada değerlendirmek için yapılan çoklu regresyon analizinde; yaş ve ailede hemşire olması değişkenleri yeterli etkiye sahip olmadığı için regresyon modelinden çıkarılmıştır (p>.05). Modelde kalan dört değişkenin katılımcıların hemşirelik imajı ölçeği toplam puanına ait değişimi %14 oranında açıkladığı görülmüştür (Tablo 2).

Regresyon katsayılarının anlamlılığına ilişkin t testi sonuçlarına göre anlamlı düzeyde etkili bulunan değişkenler, standardize edilmiş

regresyon katsayısına göre (β =beta) meslek, eğitim düzeyi (p<.001), ekonomik durum (p<.01), cinsiyet (p<.05) şeklinde sıralanmaktadır. Cinsiyetteki değer/puan artışı, erkek olma durumunu temsil etmekte ve hemşirelik imajı toplam puanlarını artırma yönünde (pozitif ilişki), meslek, eğitim düzeyi ve ekonomik durum değişkenlerindeki değer artışı hemşirelik imajı toplam puanlarını azaltma yönünde (negatif ilişki) etkilemekte olduğu görülmüştür.

Hemşirelik imajı ölçeğinin genel görünüm alt boyut puanları üzerine etkisi olduğu belirlenen beş bağımsız değişkenin etkisi çoklu regresyon

analizi ile bir arada değerlendirildiğinde, yaş değişkeni yeterli etkiye sahip olmadığı için modelden çıkarılmıştır ($p>.05$). Modelde kalan dört değişkenin, katılımcıların HİÖ genel görünüm puanına ait değişimi %4 oranında açıkladığı bulunmuştur (Tablo 2).

Hemşirelik İmajı Ölçeği genel görünüm puanları üzerine anlamlı etkisi olan değişkenler; eğitim düzeyi, meslek, refakatçi kalma durumu ($p<.001$), hemşireden hizmet alma durumu ($p<.01$) olarak sıralanmaktadır. Katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça HİÖ genel görünüm puanları -.24 puan azalmakta, refakatçi kalmayanların genel görünüm puanı kalanlara göre -.29 puan azalmakta, hemşireden hizmet almayanların genel görünüm puanları hizmet alanlara göre -.27 puan azalmaktadır. Meslek grupları işçi-memur-emekli ve işsiz-diğer olarak sıralandığında gruplara göre genel görünüm puanları .09 puan arttığı görülmektedir.

Hemşirelik imajı ölçeğinin iletişim alt boyut puanları üzerine etkisi olduğu belirlenen altı bağımsız değişkenin etkisi çoklu regresyon analizinde bir arada incelendiğinde, ekonomik durum ve ailede hemşire olması değişkenleri yeterli etkiye sahip olmadığı için modelden çıkarılmıştır ($p>.05$). Modelde kalan dört değişkenin katılımcıların HİÖ iletişim puanına ait değişimi %13 oranında açıkladığı görülmüştür (Tablo 2).

Hemşirelik İmajı Ölçeği iletişim puanları üzerine anlamlı etkisi olan değişkenler; eğitim düzeyi, meslek ($p<.001$), refakatçi kalma durumu ($p<.01$) ve yaş grubu ($p<.05$) olarak sıralanmaktadır. Katılımcıların eğitim düzeyi arttıkça HİÖ iletişim puanları -.72 puan azalmakta, meslek grupları işsiz-diğer-işçi-memur-emekli olarak sıralandığında iletişim puanları -.49 puan azalmakta, yaş düzeyi arttıkça (20 yaş altı/21-30 yaş/31-40 yaş/41-50 yaş/51 yaş ve üzeri) iletişim puanı -.10 puan azalmakta, refakatçi kalmayanların iletişim puanları da kalanlara göre .35 puan artmaktadır.

Hemşirelik imajı ölçeğinin mesleki ve eğitsel nitelikler alt boyut puanları üzerine etkisi olduğu belirlenen altı bağımsız değişkenin etkisi çoklu regresyon analizinde incelendiğinde, yaş ve cinsiyet değişkenleri yeterli etkiye sahip olmadığı için modelden çıkarılmıştır ($p>.05$). Modelde kalan dört değişken, katılımcıların HİÖ mesleki ve eğitsel nitelikler puanına ait değişimi %10 oranında açıkladığı görülmüştür (Tablo 2).

Hemşirelik İmajı Ölçeği mesleki ve eğitsel nitelikler puanları üzerine anlamlı etkisi olan bağımsız değişkenler; meslek, eğitim düzeyi,

ekonomik durum ($p<.001$) ve refakatçi kalma durumu ($p<.01$) şeklindedir. Katılımcıların meslek grubu işsiz-diğer-işçi-emekli-memur şeklinde sıralandığında mesleki ve eğitsel nitelikler puanı -.85 puan azalmakta, eğitim düzeyi arttıkça HİÖ mesleki ve eğitsel nitelikler puanı -.87 puan azalmakta, ekonomik durumu iyi olanların mesleki ve eğitsel nitelikler puanı iyi olmayanlara (kötü ve orta) göre -1.23 puan azalmakta, refakatçi kalanların mesleki ve eğitsel nitelikler puanı da kalmayanlara göre .63 puan arttığı görülmüştür.

Bu araştırmada katılımcıların ölçek toplamından aldıkları puan değerlendirildiğinde toplumdaki hemşirelik imajının orta derecede olumlu olduğu görülmektedir. Literatür incelendiğinde toplumun hemşirelik imajını olumsuz olarak algıladığı, hemşirelerin kendi mesleklerinin toplumdaki saygınlığını düşük olarak nitelendirdiği bu çalışma sonuçlarından farklı olarak ortaya konmaktadır (9). Benzer şekilde 2014 yılında yapılan bir çalışmada toplumun hemşirelik mesleğini yardımcı meslek olarak algıladığı ve hemşireliğin kamusal imajının profesyonel imajı yansıtmadığını ortaya konmuştur (10).

Araştırma kapsamında katılımcıların eğitim düzeyi, mesleki konum ve ekonomik durum değişkenlerindeki artışın toplumda algılanan hemşirelik imajına olumsuz yansıdığı, bunun yanında katılımcıların erkek olması ve yaş ortalamasındaki azalmanın hemşirelik mesleğine ilişkin algıyı olumlu yönde etkilediği görülmektedir. Yapılan farklı çalışmalarda mesleklerin o toplumdaki sosyo-ekonomik düzeyi yüksek bireyler tarafından olumsuz algılanmasının, toplumun o mesleğe yönelik bakışını etkilediği ortaya konmuştur (11). Çelik 2013 yılında yayınladığı çalışmasında imaj ve statü kavramları arasındaki ilişkinin altını çizmiş ve bir mesleğin toplum gözündeki imajının mesleki konum ile ilişkili olduğunu savunmuştur(12). Benzer şekilde sosyo-ekonomik düzeyi yüksek olan bireylerin hemşirelik mesleğine ilişkin olumsuz bakış açısına sahip olmalarının nedeni hemşire maaşlarını düşük bulmaları olarak yorumlanabilir.

Bu çalışmayı destekler nitelikte genel lisede okuyan erkek öğrencilerin hemşireliğe ilişkin algısına yönelik yapılan bir çalışmada; katılımcıların büyük oranda hemşirelik mesleğine yönelik olumlu görüşler iletmesine rağmen ilerde hemşire olarak görev yapmak ister misiniz sorusuna %90,8 hayır cevabını verdikleri bildirilmiştir (13). Hemşirelik bölümünde eğitim

gören erkek öğrencilere yönelik yapılan farklı bir çalışmada, katılımcıların %72.2'sinin de hemşirelik bölümünde okumaktan doyum aldığını belirtmesi bu çalışmayı destekler niteliktedir (14).

İleri yaşta olanların sağlık gereksinimlerinin belirlenmesi amacıyla yapılan bir çalışmada yaşlıların hemşirelerden beledikleri ilgiliyi göremedikleri ve yakınmalarının çoğu zaman normal karşılansının hemşirelik mesleğine ilişkin bakışlarını olumsuz yönde etkilenmesine neden olabileceğinin belirtilmesi bu çalışmayı desteklemektedir (15).

Bu çalışma, katılımcıların eğitim düzeyleri, refakatçi kalma ve hemşireden hizmet alma puanlarının artmasının hemşireliğe ilişkin genel görünüm algısını olumsuz yönde etkilediğini ortaya koymuştur. Bu bağlamda hemşirelerin hizmet verirken giydikleri üniformanın önemi ortaya konmaktadır. Benzer şekilde, literatürde hemşirelerin giydiği üniforma ve kıyafet çeşitlerinin cinsiyetçi bir algı yarattığı ve hemşireliğin yardımcı bir meslek olarak görülmesini sağladığı iletilmektedir (16). 2016 yılında ortaya konan çalışmada mesleğin zayıf kamu algısını güçlendirmek için yapılması gerekenler arasında hemşire üniformasının profesyonelliğe uygun şekilde güncellenmesi gerektiği savunulmaktadır (17). Farklı bir çalışmada hemşirelik mesleğinin temeli olarak kabul edilen bakım verme işlevinin, bedensel performans gösterme ve insan bedeni ile temasta bulunma şeklinde olumsuz algılandığı ortaya konmakta ve hemşirenin ellerini kirleten kişi olarak görüldüğünün altını çizmektedir (18).

Bu çalışmada hemşirelik imajına ilişkin iletişim alt boyutu incelendiğinde eğitim seviyesi, mesleki statü ve yaş ortalaması yükseldikçe, hemşirelik mesleğine yönelik iletişim alt boyutunda olumsuz algıya sahip oldukları, ancak refakatçi olarak kalan katılımcıların olumlu bakışa sahip olduğu görülmüştür. Literatür incelendiğinde hastayla birebir ilişki ve iletişim içinde olan hemşirenin, toplumsal imajının güçlenmesi için daha nitelikli hemşirelerin istihdam edilmesi gerekliliğinin savunulduğu görülmektedir. Hoeve ve ark. 2013 yılında yayınladıkları çalışmada hemşirelerin toplumla iletişim kurmak için, ne yaptıklarını göstermek adına daha çok çalışmaları gerektiğinin altını çizmektedir (19). Özellikle hemşirelik imajının güçlendirilmesi için sosyal medya kullanılarak görünürlüğün artırılması gerektiği savunulmaktadır (16). Rezaei-Adaryani ve arkadaşları (2012) çalışmalarında hemşireliğin

toplumsal imajının derinlemesine anlaşılmasının, hemşirelere ilişkin algılanan olumsuz kalıpların ortadan kaldırılmasına daha profesyonel bir imaj yaratılmasına yardımcı olacağına altını çizmektedir (20). Hoeve ve ark.(2014) kamuda algılanan imajın hemşirelerin kendi algıladıkları imajdan farklı ve yanlış anlamalara dayandığını öne sürdükleri çalışmalarında, toplumda oluşan algıda medyanın önemli bir rolü olduğu savunulmuştur (19). Medyada hemşirelerin nasıl görüldüğü ile ilgili yapılan bir çalışmada, hemşirelerin cinsiyetçi bir bakış ile ekrana yansıtıldığı görülmüş ve bunun nedeni olarak; hemşireliğin kadınlara özdeşleştirildiği ve ikincil konumda değerlendirildiği ifade edilerek hastayla olan olumlu ilişkisinin göz ardı edildiği ortaya konmuştur (21). Tan (2015) tarafından yapılan bir çalışmada hemşirelerin bilgili, özgüvenli, iletişime açık, entelektüel bilgi birikimine sahip olması hasta ve hemşire arasındaki olumlu iletişimin artması ve toplumda saygın bir imaj oluşturulması için son derece önemli olduğu ortaya konmuştur (22). Elde edilen bu bulgu, eğitim seviyesi ve sosyo-ekonomik durumu yüksek olan katılımcıların hemşirelerin iletişim konusunda daha girişken ve donanımlı olmasını beklediğini ortaya koymaktadır.

Bu çalışma ile daha önce hastanede refakatçi olarak kalan katılımcılarda hemşireliğin mesleki ve eğitsel nitelikler alt boyutuna ilişkin algının olumlu olduğu belirlenmiştir. Bu çalışmayı destekler nitelikte sonuçlara ulaşılan bir çalışmada, hemşirelik öğrencilerinin hastanede uygulamalı eğitime başladıktan sonra hemşireliğe ilişkin algılarının daha olumlu hale geldiği ortaya konmuştur (23). Hemşirelik öğrencileri ile yapılan bir başka çalışmada öğrencilerin birinci sınıfta sahip oldukları mesleki algının hemşirelik mesleği hakkında yeterli bilgiye sahip oldukları dördüncü sınıfta pozitif yönde arttığı saptanmıştır. Bu durum lisans eğitimi süresince edinilen mesleki bilgi ve hastane uygulamalarının öğrenciler üzerinde güdüleyici etkisi olduğu ve mesleki algıyı olumlu yönde etkilediği ifade edilmiştir (24). Literatür incelendiğinde hemşirelik mesleğinin toplum tarafından doğru anlaşılması; çok disiplinli bir sağlık sisteminde hemşireliğin yerinin netleştirilmesi, görev ve sorumluluklarının belirtilmesi, yetki sınırlarının netleştirilmesi ve eğitim müfredatının bu doğrultuda oluşturulması açısından önemi vurgulanmaktadır (25). Bu çalışmayı destekler nitelikte hemşirelik mesleğinin niteliklerinin toplum tarafından doğru anlaşılmasının, hemşireliğe hakim olduğu düşünülen; yorgun

melek imajının yerini yeni ve yüksek konumlu bir imajın alması açısından önem taşıdığı savunulmuştur (26). Elde edilen bu bulgu, hemşireden bakım alan, hemşirelerin hastanedeki çalışma koşullarını deneyimleyen, hemşirenin mesleki ve eğitici niteliklerinden yararlanan katılımcıların hemşirelik mesleği hakkında daha fazla bilgi sahibi olduğu ve bu durumun hemşirelik mesleğine ilişkin algılarını olumlu etkilediği şeklinde yorumlanmaktadır.

Araştırmanın sınırlılıkları

Araştırma tek bir ASM' ye kayıtlı bulunan kişilerin görüşleri ile sınırlıdır.

SONUÇ VE ÖNERİLER

Araştırma bulguları doğrultusunda; toplumun hemşirelik imajına ilişkin algısı olumlu bulunmuştur. Hastanede refakatçi kalma ve hemşireden hizmet alma durumunun genel görünüm imajına ilişkin algıyı olumsuz yönde etkilerken, mesleki ve eğitsel nitelikler ve iletişim alt boyutlarında olumlu algıya neden olduğu sonucuna ulaşılmıştır.

Elde edilen sonuçlar doğrultusunda, hemşirelerin çalışma koşullarının iyileştirilmesi için gerekli politikaların meslek üyeleri tarafından oluşturulması ayrıca mesleki gelişim ve eğitimin desteklenmesinin yanında empati ve iletişim becerilerinin geliştirilmesi önem taşıdığı ifade edilebilir. Mesleki doyumsuzluğun ortadan kalkması adına destek mekanizmalarının oluşturulması, hemşirelerin sağlık alanında aldıkları rolleri topluma anlatmak adına medyayı etkin kullanmaları, dergi editörleri ile yazışmalar yapmaları, radyo ve televizyon programlarına katılarak toplumu bilinçlendirmeleri ve bilimsel araştırmalar yoluyla mesleki bilgi birikimine katkı sağlamaları önerilebilir.

Teşekkür: Veri analizi konusundaki destekleri için Doç. Dr. Arzu Kader Harmancı Seren ve Yard. Doç. Dr. Saniye Çimen'e teşekkür ederiz.

Çıkar Çatışması: Bu çalışmada çıkar çatışması bulunmamaktadır.

Yazar Katkısı: Fikir ve tasarım; ÜB. Veri toplama ve yorumlama; STBM. Yazım ve eleştirel inceleme; STBM, ÜB.

KAYNAKLAR

1. International Council of Nurses. The ICN Code of Ethics for Nurses. International Council of Nurses; 2012.
2. Keçeci A, Çelik Durmuş S, Oruç D, Öner Kapısız Ö. The Society's View of Nursing in Turkey. Hospital Topics 2014;92(2):36-43.
3. Koo M, Lin SC. The image of nursing: A Glimpse of The Internet. Japan Journal of Nursing Science 2016 Oct;13(4):496-501.
4. Koç Z, Sağlam Z. Lise Son Sınıf Öğrencilerinin Hemşirelik Mesleğine İlişkin Görüşleri ve Mesleği Seçme Durumlarının Belirlenmesi. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2009;12(3):1-11.
5. Traynor M, Evans A. Slavery and Jouissance: Analysing Complaints of Suffering in UK And Australian Nurses' Talk About Their Work. Nursing Philosophy 2014 Jul;15(3):192-200.
6. Özsoy SA. Toplumda Hemşirelik İmajının Belirlenmesi. Ege Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Dergisi 2000;16(2):1-9.
7. Çınar Ş, Demir Y. Toplumdaki Hemşirelik İmajı: Bir Ölçek Geliştirme Çalışması. Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2009;12(2):24-33.
8. Elibol E, Seren AK. Reasons Nursing Students Choose the Nursing Profession and Their Nursing Image Perceptions: A Survey Study. Nursing Practice Today 2017;18(2):67-78.
9. Orkun N, Çetin, P. Hemşirelik İmajı Ve 1950'li Yıllarda Bir Seri İlan. Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi 2017; 10(4): 275-8.
10. Keçeci A, Durmuş SÇ, Oruç D, Kapisiz ÖÖ. The Society's View of Nursing in Turkey. Hospital Topics 2014;92(2):36-43.
11. Tanrıverdi H, Akova O, Zorlu R. Hemşirelik Mesleğine Yaklaşım ile Toplumsal Statü Arasındaki İlişkinin İncelenmesi. Sağlıkta Performans ve Kalite Dergisi 2014;7(1):115-42.
12. Çelik AS, Pasinlioğlu T, Kocabeyoğlu T, Çetin S. Hemşirelik Mesleğinin Toplumdaki İmajının Belirlenmesi. Florence Nightingale Hemşirelik Dergisi 2013;21(3):147-53.
13. Yılmaz M, Karadağ G. Erkek Öğrenci Hemşireler Hemşirelik Mesleğini Nasıl Algılıyor? Maltepe Üniversitesi Hemşirelik Bilim ve Sanatı Dergisi 2011;4(1):22-8.
14. Cürcani M, Kavurmacı M, Küçükoğlu S. Erkekler Neden Hemşire Olmak İstiyor? Anadolu Hemşirelik ve Sağlık Bilimleri Dergisi 2014; 22;17(1):1-5.
15. Güler G, Güler N, Kocataş S, Akgül N. Yaşlıların Sağlık Bakım Gereksinimleri. Cumhuriyet Tıp Dergisi 2009; 14;31(4):367-73.
16. Hadid S, Khatib M. The Public's Perception of The Status and Image of The Nursing Profession. Medicine & Law 2015;34:69.
17. Çakın NŞ, Koç S. Hastanelerde Personel Giyimi, Kişisel Görünüm Politikaları ve Hasta Bakımına Etkisi. Hemşirelikte Eğitim ve Araştırma Dergisi 2016; 13(3):163-9.
18. Gul R. The Image of Nursing from Nurses and Non-Nurses Perspective in Pakistan. Silent Voice 2008;1(2):4-17.

19. Hoeve YT, Jansen G, Roodbol P. The Nursing Profession: Public Image, Self-Concept and Professional Identity. A Discussion Paper. *Journal of Advanced Nursing* 2014;70(2):295-309.
20. Rezaei-Adaryani M, Salsali M, Mohammadi E. Nursing Image: An Evolutionary Concept Analysis. *Contemporary Nurse* 2012;1;43(1):81-9.
21. Gören ŞY, Şahinoğlu, S. Türk Sinemasında Hemşire Olgusunun İncelenmesi. *Dokuz Eylül Üniversitesi Hemşirelik Fakültesi Elektronik Dergisi*, 2018;11(3); 250-6.
22. Tan A. K. (2015). Emphasizing Caring Components İn Nurse-Patient-Nurse Bedside Reporting. *International Journal of Caring Sciences* 2015;8(1):188-93.
23. Akman G, Baltacı N, Metin A, Benli CK, Doğan NG, Deniz HT, Kulakaç Ö. Hemşirelik Öğrencilerinin Klinik Öğrenme Çevresine Yönelik Algıları. *Samsun Sağlık Bilimleri Dergisi* 2019;4(2):69-76.
24. Denat Y, Gürol Arslan G, Şahbaz M. Change İn Students' Perception of Profession During Nursing Education in Turkey: A Longitudinal Study. *International Journal of Human Sciences* 2016;13(1):900-8
25. Hall C, Ritchie D. What Is Nursing? Exploring Theory and Practice: Exploring Theory and Practice. *Learning Matters*; 2013.
26. Clark MJ. *Community health nursing*. Prentice Hall;2015